

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, prvo nadstropje.

..... Glasilo sloven skih rudarjev.

Naznanilo načelstva Unije.

Še nekaj kratkih tednov in končalo se bo leto 1913. Kakor vsaka druga korporacija, zaključiti ob novem letu svoje račune za pretečeno poslovno leto tudi Unija rudarjev avstrijskih. Vse knjige glede uprave se bodo zaključile ter na novo naložile in se bo ob ti priliki, kakor vsa druga leta, na novo izvršil tudi prenos oziroma prepis vseh članov. Ker pa se one člane, ki so s svojimi prispevki dalje kakor 6 tednov, ne bô preneslo v novi članski imenik za l. 1914., naj funkcionarji vseh naših skupin in vplačevalnic vse dotične člane, ki se nahajajo s svojimi doneski v zaostanku, pozovejo, naj svoje prispevke še pred potekom tekočega leta gotovo poravnajo.

Vsem funkcionarjem posebno pa blagajnikom se nujno nalaga, da obračun za mesec november, po 30. novembru takoj sestavijo in nemudoma centrali Unije odpošljejo. Obračun iz vseh skupin in vplačevalnic za mesec november mora centrala najkasneje do 15. decembra t. l. imeti v rokah, ker mora na podlagi teh obračunov še tekom meseca decembra razposlati nove znamke za leto 1914. tako, da bodo blagajniki imeli nove znamke še predno poteče mesec december že v rokah.

Obračun za mesec december je istotako po 31. decembru treba nemudoma sestaviti in najkasneje do 15. januarja 1914 centrali v Trnovanih (Turnu) vposlati. Poleg tega je obračunu za mesec december vse od leta 1913. ostale (stare) znamke (marke) vseh vrst priložiti in istotako centrali vposlati.

Po zaključku obračuna za mesec december se ne sme na noben način rabiti več starih znamk od leta 1913. ne za naknadno doplačane prispevke, ne za vpisnine, temveč je v to svrhu porabljeni novih znamk, določene za leto 1914.

Naročilni listi (tiskovine), s katerimi se je dosedaj naročavalo potrdilne znamke se z novim letom razveljavijo in jih pri naročavanju znamk za leto 1914. na centralo ni treba več pošiljati. Že tekom meseca decembra bo centrala blagajnikom skupin in vplačevalnic potrebno število novih znamk poslala brez kakršnekoli poprejšnje naročitve in jim ob ti priliki poslala tudi potrebnega pojasnila z ozirom na postopanje glede naročavanja ter dopolnjevanja zaloge novih znamk, kakor tudi glede potrjevanja njihovega sprejema.

Vse blagajnike prosimo, da se po tem naznanilu točno ravna.

NAČELSTVO UNIJE

Več solidarnosti in razredne zavednosti.

II.

Če smo v prejšnjem članku pisali o solidarnosti ter poukazali na koristno vrednost iste, ako se jo v njenem bivstvu dejansko izvršuje in povdarjali, da bi se imela ta delavska krepost nekoliko več negovati, hočemo danes povzdigniti klic po večji razredni zavednosti.

Kjer ni nobene prave razredne zavednosti, tam tudi ne more uspevati nobena solidarnost. V nobeni centralni organizaciji, v kateri spremlja solidarnost resnična, razredna zavednost članov, ki na podlagi te svoje razredne zavednosti solidarnost praktično udeležujejo, ne more o kakem otrpnjenju oziroma škodljivem mirovanju biti nobenega govora, tem manj pa ne more biti nobenega govora o kakem nazadovanju. Nasprotno, v vseh centralnih strokovnih organizacijah, kakor nam to poročila državne strokovne komisije dokazujejo je opaziti stalne in celo znatne napredke, kar le potrjuje resničnost trditve, da povsod solidarnost sloni na trdni podlagi razredne zavednosti članstva, brez katere je sicer vsak uspešen napredek nemogoč.

Gotovo se je v »Rudarju« o razredni zavednosti, pisalo že zelo mnogo, vendar pa vsebina tega predmeta od daleč ni še izčrpana; kajti snov tega vprašanja je tako obsežna, da bi morali spisati posebno daljšo razpravo, če bi hoteli le količkaj razložiti zakaj vsebino ozna-

čenega predmeta — ni mogoče do dobrega izčrpati. Gre se nam pa za enkrat le za to, naši rudarski javnosti dokazati kako neprecenljivo in važno vlogo igra razredna zavednost pri našem organizatoričnem delu.

Oglejmo si enkrat nekoliko družabno sestavo današnjega našega družabnega reda in razredno razliko ljudi sploh. Popolnoma nag pride človek na svet, nobene denarne vreče ni prinesel sabo, reven in docela neokreten je majhni novorojeni človeček, a vendar tudi že njega spremlja velikanski razredni razloček. Otrok bogatina je že pri njegovem rojstvu bogat, poseduje že premoženje, zavzema odlično stopnjo, naslov in igra ne da bi za to vedel, v človeški družbi dostikrat že važnega činitelja. Tudi otrok delavca se rodi nag in reven, vendar pa je tak otrok že ob svojem rojstvu obsojen, da ostane reven do svoje smrti. Bogatini kot posestniki si svojega bogatstva in svoje posesti niso pridobili potom lastnega dela. To posest in bogatstvo pa so družinski člani bogatašev vedno podedelovali od svojih prednikov, ki so si ga pridobili potom našilnih sredstev, potom ropa in potom odrekanja pravic drugim. In če je prav v novejšem času, kar se tiče obogatitja, zavlada drug način, vendar pa je ostalo resnično dejstvo, da je prejšnja posest bila in je, privileg (izredno pravo) v svrhu ohranitve in pomnoženja tega bogatstva. Poleg tega so si bogatini znali pridobiti še moč in vpliv. Pa tudi to jim še ni zadostovalo, da si vse predpravice in bogatstvo ohranijo, so si vrh tega vstvarili obrambne zakone, ki imajo namen nje in njihovo bogatijo braniti. Ker pa je bil posedujoči razred od nekdanj tisti razred, ki je vladal in drugim gosposko zapovedoval, sloni sedanji družabni red in sedanje bivstvo države še danes vedno na posesti oziroma bogatiji, na predpravilih, posebnih pravicah, na denarni moči itd. Da je na takih temeljih zgrajen današnji družabni red, nam tudi dokazujejo veljaajoči zakoni. Zakoni, po katerih es danes moramo ravnati, so sestavljeni v duhu, ki odgovarja težnjam gospodujočega in posedujočega razreda, skratka, sestavljeni so v to svrhu, da razred bogatinov in njihovo posest v vsakem oziru ščitijo. Da pa ti zakoni ne izgube kaj na svoji ostrosti, je razred bogatinov ustanovil celo vrsto svojih organizacij, ki imajo pred vsem nalogo nad temi zakoni čuvati. Oboji, razredni zakoni in organizacije posestnega razreda pa služijo gospodujočemu razredu kot orodje, s katerim ta razred skuša potlačiti vsako stremiljenje proletarskega razreda, torej tistega razreda, ki ne poseduje ničesar ali še bolje rečeno, revežev; kajti po njihovem nazoru ostane naj reven človek reven do svoje smrti. Poleg tega pa, razume se, ostane naj tudi brez vsakih pravic. Ta nazor gospodujočega razreda razredu revežev ne dopušča, da bi se le količkaj povzpeli kvišku in tako je prišlo, da je na mesto prejšnjega suženjstva in podložništva zavzelo prostor mezdnost tlačanstvo, tovarniško in jamsko suženjstvo itd., vse to v okvirju »primernih« zakonov. Posedujoči razred pospešuje in obvladuje militarizem kot državno organizacijo v svojo zaščito, ki mu obenem daje tudi moč v roke. Poleg militarizma mu služijo tudi izvrstna duhovniška organizacija kot imenitno sredstvo, s katerim svojo moč in svoje posestno stanje utrjuje. Mogočna trojica, — far, plemenitaš in kapitalist — obvladuje ves svet in če to vpoštevamo, tedaj se nam v našem obzorju pojavi, dasi le v grobih obrisih, pojem o **razredni zavednosti**. Čut, ki se izraža v stremiljenju po obrambi ljudi enakega položaja, ki čutijo potrebo svoje stališče utrditi, torej razredni čut, je ustvaril to mogočno trozvezo, v kateri se njeni pripadniki prav dobro počutijo posebno še ker njeni člani v stremiljenju za dosego enih in istih skupnih ciljev sodelujejo složno in z naravnost občudovanja vredno natančnostjo. Vsa nasprotja glede svetovnega nazora, politike in glede verskih ozirov se v ti trozvezi unikaajo v ozadje, kadar gre za varstvo skupnih interesov, varstvo in obrambo svojega razreda smatrajo za prvo svojo nalogo. Tudi pri posedujočem in gospodujočem razredu ne velja posameznik ničesar, vsak izmed njih se prostovoljno podvrže celoti, skratka vsak

izmed njih je solidaren in razredno zaveden, ker vsak ve, da je to v njegovo lastno korist.

Sedaj pa si oglejmo nekoliko drugi razred, **razred revežev** oziroma razred onih, ki ne posedujejo ničesar. Pripadniki te velikanske in mogočne armade v svoji pretežni večini še niso razredno zavedni, ali bolje rečeno, pretežna večina tega razreda se sploh ne zaveda tega, kaka ogromna moč v tem njihovem razredu tiči. Gospodujoči razred je pravočasno in vsestransko poskrbel za to, da se ta ogromna toda dremajoča moč, ki tiči v širokih plasteh pripadnikov razreda revežev ne vzbudi in njihova razredna zavednost ne pride do veljave. Vsak tozadevni poskus, vzdramiti namreč razredno zavednost revežev, skuša razred bogatinov na najbrutalnejši način udušiti že v kalu. Njegove pripomočke za to ima razred bogatinov lepo vsopredno in natančno po paragrafi pripravljene in urejene. Temeljna načela gori navedene trozveze oziroma gospodujočega razreda se po teh paragrafi vceplja že v šoli v nežne prsi otrok. Potem pride duhoven, ki pripoveduje božjo besedo, ki se **haje** glasi: »Oboji morajo biti na svetu, bogatini in reveži, dolžnost revežev je ubogati bogatine, kajti bogatini so za to na svetu, da zapovedujejo in dele milosti revežem! Le tisti pride v raj (paradiž), ki jarem revščine potrpežljivo prenaša, se boji Boga in je pokoren, kajti bilo je od nekdanj tako in bo tako ostalo tudi v naprej, ker to najvišji tako zahteva!«

Delavskega otroka se v tem smislu »vzga-ja« skozi osem let, in tako »vzgojen« pride potem v roke kapitalista, tovarnarja sploh podjetnika, kateremu mladi proletarec mora od ranega jutra vsak dan robotati do poznega večera. Telesno izmučen in duševno otožen se ob večerih vrača v svoje domovje, kjer ga čaka pičla hrana. In če se fanta pravočasno ne priklene na organizacijo, tedaj zanj nastane od šole tje do vojaške dobe najbolj duševno brezdelni čas. Prepuščen je sam sebi, ker nanj tudi njegovi starši ne morejo obratiti dosti pozornosti, kajti tudi oni porabljajo svoj čas le za delo in deloma za spanje. Tako je prav, tako to zahteva kapitalist! Njegovo geslo je, le nobenega časa puščati delavcem, da jim ne bodo razen na delo prihajale v glavo nobene druge misli. Gospod izkoriščevalec namreč dobro ve, da bi tudi najbolj indiferentnemu delavcu — če bi imel čas — ne prihajali na misel same take reči, ki bi za njega bile v vsakem oziru prijetne. Toda delovni red in pa bič lakote, ki ga izkoriščevalec vedno vihti nad glavami delavcev, so zelo pripravna sredstva, s katerimi se tudi vsakemu pojedincu vsakojake misli prav lahko prežene iz glave. Velik del revežev potem še prevzame v »vzgojo« država v svoje kasarne. Tam pa so glasom reğlementa kake druge misli sploh prepovedane. (Konec prih.)

Rudniška produkcija v Avstriji leta 1912.

Rujavi premogovniki.

Na podlagi uradnega — od ministrstva za javna dela izdanega poročila je število rjavih premogovnikov, v katerih se je vršilo obratovanje v letu 1912. poskočilo napram letu 1911. za 6. Vršilo se je potem takem leta 1912. obratovanje v 187 premogovnikih, dočim je njihovo število leta 1911. znašalo le 181. Temu nasproti pa je število vposlenih delavcev v rjavih premogovnikih leta 1912. napram prejšnjemu letu nazadovalo in sicer za 1763 oseb. Torej večje število rjavih premogovnikov, v katerih se je delalo, število delavcev pa manjše, in kakor bodo spodaj čitatelji videli, je zmanjšano število delavcev pri večjem številu rjavih premogovnikov leta 1912. vse eno nakopalo in spravilo na svetlo veliko več premoga kakor pa leto popreje, leta 1911. Toda nadaljujmo uradno poročilo: Vseh 187 rjavih premogovnikov, v katerih se je kakor zgoraj rečeno vršilo leta 1912. obratovanje, se porazdeljeno nahaja v 14. avstrijskih kronovinah, v okrajih 21 rudniških uradov (komisarijatov) ter v okrožjih vseh 4 rudniških glavarstev.

Produkcija rjavega premoga v Avstriji je v letu 1912. napram letu 1911. poskočila za 10,183.557 in je potemtakem celotna produkcija, torej vsa množina nakopanega rjavega premoga v tem letu znašala 262,836.895 meterskih stotov. Skupna vrednost te množine pa je znašala 141,045.962 kron. Večja vrednost, ki jo je produkcija v letu 1912. napram prejšnjemu letu dosegla znaša 6,896.920 kron. Čujte tovariši! Pri znatno manjšem številu delavcev je bil dobiček premogovnih baronov v letu 1912. za 6,896.920 kron večji kakor pri večjem številu delavcev v letu 1911.!!! Del tega zneska to je 1,708.439 kron je vrgla podražitev premoga, ki je v celi državi povpre-

čno znašala pri metrskem stotu 0.65 vinarjev. Ostali del zneska, namreč 5,187.481 kron, je bil dosežen potom večje vršbene delavnosti delavcev. Z drugimi besedami povedano, so premogovni magnatje ta znesek dosegli potom večjega priganjanja delavcev pri delu.

Od celotne produkcije odpada 15,763.400 metrskih stotov, to je 6 odstotkov na državne premogovnike in 247,073.45 metrskih stotov, torej 94 odstotkov na zasebne (privatne) rjave premogovnike. Po odstotkih so posamezne dežele na celotni produkciji bile udeležene: Češka z 82.95 in Štajerska z 11.76. Ostalih 5.29 odstotkov celotne produkcije odpada na ostalih 12 dežel, v katerih se rjavi premog koplje.

Kar se tiče izvoza v tujino se je leta 1912. od skupne avstrijske produkcije rjavega premoga izvozilo 74,883.511 metrskih stotov. Iz Češke same se je v Nemčijo izvozilo 72,400.635 metrskih stotov, to je 32.75 odstotkov celotne produkcije te dežele. Izvoz rjavega premoga iz Češke v Nemčijo je leta 1912. napram prejšnjemu letu poskočil za 1,279.789 metrskih stotov. Štajerska je na izvozu rjavega premoga na Ogrsko, Italijo in v Nemčijo udeležena z 1,614.813 metrsкими stoti.

V nastopni razpredelnici dobimo pregled v koliko na posamezne okraje (revirje) rudniških uradov produkcija rjavega premoga odpada.

Rudniško uradni okraj oziroma dežela	V obratovanju se nahajajočih podjetij	Število vposlojnih delavcev	Množina nakopanega premoga v l. 1912 v meterskih stotih	Produktivna vrednost v kronah	Na enega delavca odpada		Razlika napram letu 1911		Cene premogu na lice mesta produkcije		Razlika napram letu 1911 v vinarjih
					Produkcija v meterskih stotih	Vrednost v kronah	Produkcija v meterskih stotih	Vrednost v kronah	K	v	
Falknov	13	5 089	29,766 186	12 801 575	5,849	2,516	+ 331	+ 63	—	43 01	— 1.45
Loket (Eibogen)	22	1 882	9 167 619	4,281 921	4 871	2,275	+ 476	+ 197	—	46 71	— 0.46
Komotava	17	2 316	18 239 557	8,664 870	7 875	3,741	+ 782	+ 458	—	47 51	+ 1.22
Mostec (Brüks)	33	19 032	133,948 591	64,194 963	7,038	3,373	+ 519	+ 274	—	47 92	+ 0.38
Teplice	26	4 907	26 366 977	13 007,104	5,373	2 651	+ 706	+ 339	—	49 33	+ 2.77
Kutna gora	2	100	542 939	236,000	5,429	2 360	+ 1.116	+ 398	—	43 47	— 2.02
Budejovice	2	71	4 480	3,566	63	50	—	—	—	79 60	—
Sv. Hipolit (St. Pölten)	3	242	471 750	329,762	1 966	1,374	+ 94	+ 196	—	69 90	+ 6.98
Wels	2	1,569	3,830,258	2,902 581	2 441	1,850	+ 15	+ 15	—	75 78	+ 0.13
Brno	7	607	2,410 409	914,899	3 971	1,557	+ 374	+ 60	—	39 20	— 2.42
Moravska Ostrava	1	3	12 512	4 916	4,171	1,639	— 385	— 522	—	39 29	— 8.14
Kacžika	2	24	2 200	3 520	91	146	— 609	— 804	1	60 00	—
Ljubno	4	4,893	11 085 085	11,776 540	2,265	2,404	+ 77	+ 286	—	06 24	+ 9.45
Gradec	26	3,467	9,427 475	7 201 377	2,719	2,077	+ 142	+ 196	—	76 39	+ 3.38
Celje	10	5,110	10,401 411	9,197,255	2,035	1,799	+ 110	+ 114	—	88 42	+ 0.87
Celovec	5	727	1,242 580	976,635	1,709	1,343	— 98	— 55	—	78 60	+ 1.26
Hall (Tirolsko)	1	395	388,400	489 908	1,273	1,636	— 81	— 215	1	28 45	— 8.04
Vorarlberško	1	3	285	429	95	143	— 20	— 29	1	50 53	+ 0.67
Ljubljana	5	1,690	3,904 954	2,974,685	2,311	1,760	— 272	— 213	—	76 18	— 0.23
Zader (Dalmacija)	2	660	1,264 569	591,270	1,916	896	+ 34	+ 24	—	46 76	+ 0.40
Stanislava (Galicija)	4	481	358 658	453 186	749	946	+ 43	+ 92	1	26 36	+ 5.35
Cela Avstrija	187	53,179	262 836,895	141,045,962	4,946	2,654	+ 344	+ 210	—	53 66	+ 0.65

Križec (+) pomenja več, vodoravna črtica (—) manj in tam kjer se nahaja pod številkami nič.

Za napravo oziroma za produkcijo briket se je rjavega premoga porabilo 4,184.375 metrskih stotov v vrednosti 905.824 kron in se je iz te množine napravilo briketov 2,442.851 metrskih stotov v vrednosti 2,556.435 kron. Med tem ko je Češka z 254 vposlenimi delavci in 5 tovarnami udeležena na skupni produkciji briketov s 79.86 odstotki, je Štajerska (Velenje udeležena z 2.14 odstotki. Posamezni metrski stot briketov se na lice mesta produkcije preračunava na 1 krono 64 oziroma 65 vin. Izvoz briketov napravljenih iz rjavega premoga v tujino je v letu 1912. znašal 1,501.057 metrskih stotov, to je 61.45 odstotkov celotne množine. Nadalje se je v Avstriji porabilo 1,002.879 metrskih stotov rjavega premoga za napravo koksa. Vrednost te množine rjavega premoga je znašala 401.864 K, koksa pa se je iz nje dobilo 398.494 metrskih stotov za kosa 283.410. Povprečna cena koksa je pri posameznem metrskem stotu bila 71 vinarjev.

Razen nekaterih prav neznatnih izjem, izkazuje gori navedena razpredelnica (tabela) vnovično stopanje in naraščanje povprečne delavnosti pri posameznem delavcu istotako izkazuje naraščanje torej pomnoženje pridobitne vrednosti. **Ako pa hočemo razložiti zadevo prav jasno, tedaj moramo reči: rudarji so leta 1912. še bolj pritiskali, še bolj napenjali svoje moči skratka še bolj garali kakor prejšnje leto in to je gospodom vrglo več premoga in s tem tudi več vrednosti in več dobička.** Toda pogoltnost in grabežljivost nikdar sitih premogovnih oderuhov in izkoriščevalcev je tako velika, da jim večja vrednost, ki jim jo je napram večjemu številu delavcev leta 1911. manjše število delavcev leta 1912. v znesku 5,187.481 K v pravem pomenu besede prigaralo, še ni zadostovalo. Sadovi, ki so jih v povečani in pomnoženi obliki brez vsacega truda in brez vsacega dela želi, so jim bili še premajhni in še premalo izdatni. Iz samega »človekoljubja« so avstrijski posestniki rjavih premogovnikov šli in so ob priliki uvedbe novega zakona o štirinajst dnevnem izplačevanju plače rudarjem, premog vnovič podražili, kar jima je vrglo novih 1,708.439 kron. Vrh tega pa oderuški svojat vlado in kupovalce premoga s svojimi podatki očitno še vara. Tako naprimer firme Peček in Weinmann, ki ste veletrgovki s premogom na Češkem in preskrbujete prodajo skoro izključno vsega na Češkem pridobljenega rjavega premoga, navajata oblasti samo ceno premogu na lice mesta produkcije, koliko dražje pa Peček in Weinmann posamezen metrski stot na premogovnem trgu prodajata, tega iz statistike ni razvidno in tako je tudi povsod drugod. Peček in Weinmann na primer, ki sta veletrgovca s premogom in obenem pa tudi posestnika, oziroma sposesstnika onih premogovnikov iz katerih premog, ki ž njim trgujeta pohaja, cene premogu na lice mesta produkcije lahko določita prav nizke, ker si izpadek, ki ga

na eni strani kot producenta namenoma zaznamujeta na drugi strani kot trgovca samim sebi v obilni meri vračata. Kajti, da bi češki rjavi premog bil napram onemu v planinskih deželah za 50 odstotkov manj vreden, kakor to statistika izkazuje, tega premetenim čifutom ne bo verjel nihče.

Končno pa našim tovarišem po gorenjem planinskem revirju torej v Ljubnu, Vojsbergu, Köflachu itd., posebno pa v južnem revirju v Lešah, Velenjem, Zabukovci, Hrastniku, Trbovljah, Zagorju, Kočevju, Labinju itd. nujno priporočamo in prosimo, naj potem, ko so ta članek pazljivo prečitali navedene številke z razpredelnico vred dobro preštudirajo, kajti te številke govore celo knjigo, več kakor cela vrsta shodov. Potem pa kadar so jih preštudirali, potem naj mirno nekoliko premišljujejo o njih, o njihovem izvozu in njihovih posledicah za vse rudarsko delavstvo. Če bodo paši tovariši o teh uradnih številkah, ki si jih torej nihče ni izzeal iz prstov, nekoliko premišljevali tedaj smo si svesti tega, da se jim bodo pred očmi pojavili črni in rdeči kolobarji, v katerih se bo vrtilo vprašanje »kaj imamo mi od tega?« Koliko smo mi deležni na tisti ogromni vrednosti, ki smo jo vstvarili?« In zopet bodo v teh kolobarjih videli strašno pošast premogovnega kapitala, ki lomi kosti rudarjem in kakor vampir sesa svojim nesrečnim žrtvam, rudarjem, v pasti, ki jim jo je nastavil, kri in mozeg. Slišal bo kakor v snu, stokanje na stotine in stotine svojih ponesrečenih tovarišev, jok vdov in v srce segajoče ihtenje sirot. Morda se jim bodo v kolobarjih pojavili tudi ostali njihovi sotrpini, ki se bodo mimo njih vlekli kakor sence, prepahljih, rumenih lic brez lastne volje, zmučeni takorekoč pri življenju na pol že umorjeni. — Številke o produkciji premoga in številke o vedno naraščajočih kupih premoga in o vedno večjih dobičkih premogovnih izkoriščevalcev naj naše tovariše po vseh krajih vzdramijo iz krutega sna; iz groznega samomorilnega spanja. Neizogibna posledica tega prebujenja pa mora biti pristop v strokovno organizacijo, Unijo rudarjev avstrijskih. Druge rešitve ni, in če tega vpricho kričečih številke ne napravimo, tedaj smo po lastni krivdi izgubljeni. Stran zaspanost prijatelji, proč z brezbriznostjo, zavedajmo se tega, da imamo tudi mi pravico do poštenega človeškega življenja. Zavedajmo pa se tudi, da si to pravico moramo sami priboriti, priboriti s pomočjo neizogibno potrebne strokovne organizacije. Geslo naše bodi, v boj! ker brez borbe ni nobene zmage.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah, Rudarja in „Zarjo“!

Gospodarski pregled.

Magnesitni obrati akcijske družbe v Viču na Štajerskem.

Upravni svet Viške magnesitne akcijske družbe je na svoji seji, ki jo je imel dne 20. septembra 1913 sestavil računsko zaključke (bilanco) za poslovno obdobje 1912—1913. Čisti prebitok te bilance znaša po odpisih v znesku K 805.848.10 (lani kron 685.009.05) K 1,703.959.39 (za isto razdobje lanskega leta K 1,486.985.29.) Na podlagi tozadavnega sklepa oziroma predloga je potem občni zbor akcijonarjev, ki se je vršil dne 18. oktobra t. l. sklenil razdelitev dividende v višini 13¼%, torej 55 kron na vsako delnico (akcijo). Gospodje akcionarji magnesitnih obratov so torej precej boljše odrezali kakor lani, lansko leto so namreč dobili 11¼% dividendo oziroma 45 kron na vsako delnico kar na vse zadnje tudi ni bilo slabo posebno ako še upoštevamo, da gospodom pri vsem tem ni treba ničesar delati. Čisti dobički tej gospodi lete v naročje kakor zrela jabolka. Poleg visokih dividend, ki so jih med seboj razdelili, so razven statutarnih K 27.922.19 izrednemu rezervnemu skladu pripisali še nadaljnih K 72.077.81, vsega skupaj torej K 100.000. S tem zneskom je izredni rezervni sklad družbe dosegel visokost K 881.651.89. Po odkazu gotovih zneskov uradniškemu in delavskemu podpornemu skladu, so na nov račun prenesli K 364.153.92 (lani 307.849.97.)

Vsekakor magnesitnim delavcem na Štajerskem priporočamo, naj o teh številkah nekoliko premišljujejo. Sijajne dobičke so pridelali izključno le delavci sami in če bodo složni in organizirani, tedaj bodo vbodoče pošten del teh dobičkov za njihovo trudapolno in nevarno delo po vsej pravici lahko reklamirali zase. Prostovoljno jim njihovi izkoriščevalci ne bodo dali ničesar.

Za pravice idrijskih rudarjev.

Plačilnik, ki velja za idrijske rudarje od 1. januarja 1912 dalje in ki je bil rudarjem takorekoč vsiljen — erarju se namreč ni zdelo vredno, da bi pri tem življenskem vprašanju rudarjev poizvedel njihovo mnenje in upoštevil njihove želje — je za velik del rudarjev skrajno krivičen. Ker vse upravičene prošnje za odpravo teh krivic pri idrijskem rudniškem ravnateljstvu niso nič izdale in se je ravnateljstvo vedno izgovarjalo na ministrstvo, češ, da ministrstvo ne dovoli pravičnega uvrščenja, so sestavili idrijski rudarji po navodilu župana sodruha Štrausa pretečeni mesec natančen seznam vseh prizadetih rudarjev. Seznam so poslali rudniškemu ravnateljstvu v Idriji in socialno demokratskim poslancem v državni zbor.

Državni poslanci sodruzi Maks Winter, Cingr in tovariši so v tej zadevi vložili 14. novembra 1913 v državnem zboru naslednjo

interpelacijo:

Rudarji v Idriji so dobivali prej poleg zelo nizke temeljne plače tudi naturalije, ki so bile odmerjene po tem, če je bil rudar oženjen ali neoženjen in po številu otrok, za katere je moral skrbeti.

Pri novi določitvi temeljnih mezd l. 1912. pa je bilo mnogo delavcev prikrajšanih. Pri novi določitvi se namreč niso prav nič ozirali na število službenih let in so uvrstili neoženjene rudarje in rudarje brez otrok tako, da pridejo šele po 30 do 39 službenih letih v 5. razred plačilnega tarifa II. S tem niso prikrajšani delavci le na mezdah, temveč tudi pri bolniščinah, njihove vdove in sirote pa pri pokojnini.

To prikrajšanje — zadelo je 167 delavcev — je resna nevarnost, ker zamore le zadostna hrana dajati delavcem toliko odporne sile, da ne podležejo izredno opasnim nevarnostim za njihovo zdravje, ki jih prinaša delo z živim srebrom.

Prikrajšanje je tudi zaraditega vredno vsega obžalovanja, ker je zbudilo pri rudarjih sum, da je vodila rudniško klerikalno ravnateljstvo pri tem politična sovražnost.

Imena prikrajšanih delavcev in obseg tega prikrajšanja so razvidna iz priložene tabele.

Zato vprašujemo gospoda ministra, če hoče odrediti, da se uvrste vsi delavci državnega rudnika v Idriji v oni plačilni razred, v katerega spadajo po svojih službenih letih, in sicer tako, da se računa triletna doba napredovanja od dneva vstopa v službo in da dosežejo po 27letnem službovanju 5. stopnjo plačilnega tarifa II.?

Na Dunaju, 14. novembra 1913.

Poročila iz tujine.

Nemčija.

Češkemu našemu bratskemu glasilu »Nazar« iz jame »Ceché König Ludwig« 4—5 v Sudwichu pri Reklinkhausenu naznanjajo: V tukajšnje obrate privražajo transport za transportom najetih (nabiranih) delavcev, ki pohajajo vseskozi iz Štajerskega. Pri najemanju agentje delavcem obljubujejo vse mogoče in nemogoče. Kadar pa zapeljani delavci pridejo semkaj, tedaj ravnajo z njimi kakor z živino, v mnogih slučajih niti potrebnih stanovanj ne dōbē, tako da se v tem oziru dostikrat pojavljajo najhujše nepravilnosti. Družine naselijo blizu jam, samski ali pa taki delavci, ki nimajo žena sabo, pa stanujejo v takozvani »menaži«, kjer pa ne morejo dobiti niti potrebne hrane.

Dne 28. oktobra t. l. se je na ti cechi odigral prizor, ki zelo očitno označuje ravnanje uprave obratov in njenih nastavljenecv z delavci. Neki delavec je s hišnikom kasarne, kateremu v občé pravijo »Spekvater«, prišel v navskrižje. To je hišniku dalo povod, da je delavca takoj na licu mesta oklofutal. To pa hišniku še ni zadostovalo, poklical je obratne gasilce, ki stoje takoj pri vhodu, na obratovalne prostore na pomoč. Delavca, ki je hotel med tem časom oditi, so gasilci tirali nazaj in ker ni hotel iti prostovoljno, so porabili silo. Kako so potem z njim postopali, ni treba še posebej poudarjati, zadostuje, ako povemo, da so ga suroveji, ko so ga izpustili, še z nogami suvali po dvorišču.

Takih prizorov se tukaj odigrava več in so precej pogostoma na dnevnem redu, tako pogostoma, da so upravo te ceche ovadili na avstrijski konzulat in radovedni smo le, kaj bo naš tamošnji konzulat v obrambo avstrijskih podanikov ukrenil. Dolžnost delavcev bi pa bila, paziti na brezvestne agente in jih takoj ovaditi orožništvu povsod, kjerkoli se pojavijo, ne pa se pustiti od falotov pod raznimi obljubami in pretvezami ujeti.

Marsikaterega našega človeka, ki vsled svoje lahkovernosti zaide v nesrečo, bi se na ta način pred ciganskimi agenti obvarovalo.

Spanija.

Generalna stavka rudarjev bakrenih rudnikov v Rio Tinto na Španskem. Iz Madrida poročajo: 17.000 rudarjev, vposlenih v slovitih bakrenih rudnikih v Rio Tinto, kojih uprava je, kar se tiče delovnih razmer, na zelo slabem glasu, je dne 15. oktobra vstopilo v generalno stavko. Pričeli so stavkati zaradi tega, ker njihove plače niso presegale povprečne višine treh kron na dan. Bakreni rudniki v Rio Tinto spadajo, kar se tiče njihovega bogastva na rudi k najizdatnejšim rudnikom te vrste na cellem svetu. Mnōžina rude, ki so jo leta 1912 spravili iz teh rudnikov na svetlo, znašala je 2276 milijonov kilogramov in je družba to množino prodala za 80 milijonov frankov. Družba, ki to podjetje vodi, je angleška, vendar se pa v njeni upravni komisiji nahaja tudi cela vrsta vplivnih španskih politikov. Za to je razumljivo, zakaj bogata angleška družba odreka ru-

darjem sleherno delavsko varstvo — godi se namreč s pomočjo španske vlade. Pred nekaj leti v Rio Tinto ni bilo o kaki organizaciji rudarjev nobenega sluha ne duha, kar pa se je v zadnjem času izpremenilo, in sicer v korist rudarjev samih. Da se je izvršil vesel preobrat, se imajo rudarji zahvaliti pravzaprav železničarjem. Gorečim agitatorjem železničarjev se je v zadnjih letih namreč po dolgem brezuspešnem prizadevanju končno vendarle posrečilo, v to trdnjavo največjega nazadnjaštva vdreti in posledica njihovega neumornega dela je, da se danes vseh rudarjev nahaja v organizaciji 81 odstotkov. Zavedajoč se, da za njimi stoji krepka strokovna organizacija, so rudarji svojim podjetnikom predložili zahteve po izboljšanju svojega bednega položaja. Zahtevali so: osemurni delovni čas, povišanje vseh plač za 25 odstotkov, minimalno plačo v znesku 4 frankov, uvedbo starostnega in nezgodnega zavarovanja ter odpravo enoodstotnega plačila za zdravniško pomoč in za naprave v varstvo življenja rudarjev, katerega so rudarjem odtrgavali. Ker pa je družba izpolnitev teh zahtev odklonila, so rudarji sklenili, stopiti takoj v stavko.

Zadnja poročila, ki prihajajo iz Madrida o stavki rudarjev v Rio Tinto, pravijo: Stavka v bakrenih rudnikih v Rio Tinto, katere se je udeležilo vseh tam vposlenih 17.000 rudarjev, se je končala z veliko zmago delavcev. Od prvega januarja bo vpeljan osemurni delovni čas (šiht). Minimalna plača za mladostne delavce se je povišala, vsi ostali delavci pa dobe 25 vinarjev dnevne doklade. Nadalje se s prvim januarjem vpelje zavarovanje za invalide ter prosto bolniško podporo, za katero bodo stroške nosili podjetniki sami. Končno se družba zavezuje delovni red na vidnih prostorih nabiti in se bodo slučajni pritožbe obravnavali pred razsodiščem, v katerem bodo sodelovali tudi delavski zastopniki. Slednjič se je družba še zavezala, v delo nazaj sprejeti vse one rudarje, ki jih je popreje bila zaradi agitacije za stavko iz dela odpustila.

Omenjena zmaga je prva velika zmaga organiziranega delavstva na Španskem sploh in je tem važnejša, ker je rudniška družba v Rio Tinto največja kapitalistična podjetnica cele Španije. Med delavstvom cele Španije vlada vsled sijajne zmage rudarjev v Rio Tinto velikansko veselje. Vodila je stavko zveza španskih rudarjev s pomočjo delavskega lista »El Socialista«. Solidarnost strokovnih organizacij ostalega delavstva se je dobro obnesla in je rudarjem do njihove zmage zelo mnogo pripomogla.

Še bomo plačevali.

Da bodo avstrijski in ogrski davkoplačevalci davke za militarizem lažje požirali, je skupna vlada, torej avstro-ogrsko, prišla na imenitno misel, proračune za prihodnja leta in že za leto 1914 razdeljevati na dve polovici, oziroma sestavljati in predložiti delegacijam za vsako polovico leta posebej, torej dvakrat na leto. Številke, oziroma svote, bodo na ta način izgledale nekoliko manjše, lažje se bo nekaj dodalo, bodo pa skupaj na leto, dasi nekoliko manj očitno, klesale naravnost vrstolomne višočine.

Delegacije so poleg avstrijskega in ogrskega državnega zbora ter obojestranskih gospodskih zbornic, ki ju vsaka državna polovica imata zase, nekako skupno zastopstvo, ki odloča o stvareh, ki je imata obe državni polovici skupno, na primer skupna armada, skupno zunanje zastopstvo, skupne carine napram inozemstvu, uprava Bosne in Hercegovine in vojna mornarica. Vse drugo, torej tudi deželno brambo, ki jo ima Avstrija posebej in Ogrska posebej (Honved), pa si upravlja vsaka državna polovica potom svoje posebne vlade, državne in gosposke zbornice, sama.

Delegacije, koje člane volita avstrijski in ogrski državni zbor ter avstrijska in ogrska magnatska zbornica iz svoje sredine, in sicer za vsako zasedanje posebej, tvorijo torej nekaj tretji, skupni državni zbor.

Proračun, ki ga je za prvo polovico leta 1914 skupna vlada, torej skupni minister za zunanje zadeve, skupni finančni in skupni vojni minister ter poveljnik vojne mornarice, ki sicer nima naslov ministra, vendar pa v skupni vladi tudi njegova beseda veliko velja, predložila delegacijam in ki ga je podal zunanji minister grof Berchtold, je sledeči:

Proračun izkazuje v poglavju: »Zunanje ministrstvo« redno potrebnščino 9,503.188 K in izredno potrebnščino 50.000 K, za vojno ministrstvo redno 238,826.207 K in izredno potrebnščino 760.000 K, za vojno mornarico redno 35,464.050 K in izredno potrebnščino 2,674.530 K, za skupno finančno ministrstvo 2,589.245 K in za kontrolo računov 186.636 K. Skupno znaša potrebnščina 290,054.856 kron. Pokritje pa znaša 5,441.264 kron. Potrebnščina znaša v celoti 291,290.292 K, carinski proestanek 97,251.714 K,

tako da je pokriti 194,038.878 K, od katere vsote odpade na Avstrijo 123,408.726 K 41 v. Zlasti se je zvišala potrebnščina za vojsko in za mornarico, za prvo za 43,747.054 K in za drugo za 744.975 K. Del pokritja, ki odpade na Avstrijo, je za okroglo 29,300.000 K višji. Zvišanje vojaških potrebščin za Bosno in Hercegovino znaša 1,784.633 K ter dosega skraj 9 milijonov. Mednarodna kontrolna komisija v Albaniji je zahtevala 50.000 kron, za ustanovitev konzulata v Adaliji je treba 14.400 K. Za brzotajke med balkansko vojno je zaračunala vlada 2,800.000 K, v tej postavki pa so zaračunani še drugi manjši izdatki, med njimi za demonstracijo brodovja in za zasedenje Skadra, za tri mejne komisije 250.000 K in 25.000 K za zastopstvo v mednarodni kontrolni komisiji za zadnje 3 mesece. Za avstro-ogrsko komisarija pri tej komisiji bo treba na leto 100.000 K. Vojno ministrstvo zahteva 32,770.000 K naknadnega kredita, od katere vsote je naraslo 22,670.000 K vsled druginje živil. Za utrdbe zahteva vojna uprava 26,800.009 K. Izredni kredit za oboroževanje znaša 216,680.000 K, za otomanske begunce 800.000 K, za posebne vojaške odredbe med balkansko krizo 40,400.000 K.

Kaj bodo Avstro-Ogrski davkoplačevalci imeli zlasti od onega težkega denarja, ki ga meče vlada skozi okno zaradi albanskih banditov, tega gospod Berchtold menda sam ne ve.

Zdravniki in bolniške blagajne.

Bolniške blagajne, zlasti one, ki jih upravljajo delavci, so izpostavljene večnim napadom zdravnikov. Gospodje zdravniki se v te bolniške blagajne vedno zaletavajo, kakor da bi uprave teh blagajn nosile krivdo na tem, da se posameznim njihovim tovarišem gospodarsko slabo godi. Vkljub vsej resnici, da je, predno je stopil zakon o bolniškem zavarovanju v veljavo, takrat že bila cela vrsta zdravnikov, katerim se je godilo slabo, še sedaj vedno in ponovno gospodje zdravniki trdijo, da so bolniške blagajne krive tega, da zdravniki vsled pomanjkanja, svojemu stanu primerno, ne morejo živeti in mečejo v tem oziru vso odgovornost na bolniške blagajne. In zaradi tega so gospodje zdravniki ne le v Nemčiji in Švici, temveč tudi v Avstriji naperili vso ostrino svoje osti proti bolniškim blagajnam. Dne 26. oktobra t. l. se je v Berlinu vršil zdravniški kongres, na katerem je baje bilo zastopanih 21.000 zdravnikov, z edinim namenom — trobiti splošen naskok na bolniške blagajne. Sklenili so, vsako zdravljenje članov bolniških blagajn na račun bolniških blagajn odklanjati in sprejemati jih v zdravljenje le proti plačilu v naprej, kakor vse druge privatne bolnike. V glavni zahtevi zdravnikov tiči namen, vpliv delavcev na upravo bolniških blagajn odpraviti, ali pa vsaj omejiti tako in v tem smislu, da bi zdravniki sami postali izključni gospodarji bolniških blagajn. Skratka njihova zahteva je, postaviti interese zdravnikov nad interese milijonov bolniško blagajniških članov.

Bolniške blagajne so po zdravnikih jim vsiljeni boj seveda sprejeli in so se cdločile, da se napadom zdravnikov za nobeno ceno ne bodo umaknile. In če ne počje drugače, tedaj bodo v smislu paragrafa 370 državnega zavarovalnega reda prepustili članom, da si bodo zdravniško pomoč preskrbovali sami in jim bodo za to plačevale višje zneske na podporah. Če bo potem za zdravnike boljše, je seveda drugo vprašanje.

Naši avstrijski zdravniki, razume se, slede primeru svojih nemških poklicnih tovarišev; tudi oni skušajo svoje gospodarsko prašanje reševati na račun in stroške bolniških blagajn. V kolikor se ta račun gospodom zdravnikom bo obnesel, bo prihodnost pokazala. Eno pa je glede avstrijskih zdravnikov treba pibiti: medtem ko namreč zdravniki v Nemčiji med posameznimi kategorijami bolniških blagajn ne delajo nikake razlike, postopajo avstrijski zdravniki proti takim bolniškim blagajnam, ki jih delavci upravljajo, popolnoma drugače, namreč vse ostreje, kakor pa proti onim bolniškim blagajnam, ki jih upravljajo podjetniki sami. Napram obratnim bolniškim blagajnam se gospodje zdravniki vedejo zelo prizanesljivo in popustljivo, dočim se nasprotno napram onim bolniškim blagajnam, v katerih odločujejo delavci vedejo zelo bojevito. Kak kovinski ali pa tekstilni delavec, kak krojač, oziroma čevljar očividno živi pri gospodah zdravnikih jako malo spoštvanja, in za to so najbrže mnenja, da jim je napram takim ljudem dovoljeno vse. Nič nimajo proti delavcem v bolniških blagajnah, ako pobirajo prispevke od članov in točno plačujejo, toda glede višočine plač zdravnikom zahtevajo, naj bi cdločevale zbornice zdravnikov. Poleg te njihove glavne zahteve prihajajo v poštev še nekatere druge stvari, ki pa so več ali manj postranskega pomena, vse eno pa že glavna točka njihovih zahtev dcsti jasno pove, kam bi bolniške blagajne prišle, če bi zdravniki po svoji volji smeli v njih neomejeno gospodariti.

Na celi črti skušajo bolniške blagajne stremljenju zdravnikov, če jim te razmere le količkaj dopuščajo ugoditi, ako pa zdravniki navzlic temu hočejo na vsak način in za vsako ceno ineti boj, tedaj ga bodo imeli. Nikar pa naj gospodje ne mislijo, da bodo delavci izročili, oziroma prepustili bolniške blagajne ljudem, ki v bolniško blagajniški praksi ne vidijo ničesar drugega, kakor molzne krave. Gospodje zdravniki naj si pridobe nekoliko socialnopolitične naobrazbe, sodelujejo naj z ustalimi činitelji v bolniških blagajnah v blagor splošnosti in čisto gotovo ne bodo imeli potem nobenega povoda za nezadovoljnost. Eno pa je pri vsem tem gotovo, namreč, da bolniške blagajne nikakor niso poklicane za to, da bi reševale gospodarsko in družabno prašanje zdravnikov. Beda, v kateri gotovi del zdravnikov živi, prihaja v veliki meri od tega, ker ogromna večina zdravnikov tišči v mesta in pa v industrijalna središča, kjer ni dovolj prostora zanje, med tem ko na deželi zdravnikov primanjkuje. Tudi naraščanje števila sanatorijev (zdraviliških hiš) vpliva na gospodarski položaj zdravnikov zelo neugodno, ker jim baš sanatoriji odjemljejo zelo mnogo plačila zmožnega občinstva. Za to pa bolniške blagajne niso in ne morejo biti odgovorne.

Premog v Savi.

Dnevno časopisje prinaša z ozirom na onečiščenje Save s trboveljskim premogom sledečo vest:

Na iniciativo zagreškega gospodarskega društva se je te dni sešla posebna avstrijsko-hrvaška komisija, ki je s čolnom preiskala Savo od Sevnice na Štajerskem do Zagreba, da bi dognala, v koliki meri se vrši onečiščenje Save s premogom iz trboveljskih rudnikov in kakšne so posledice. Komisija je dognala, da je onečiščenje trajno, izredno močno in sega še daleč preko Zagreba. Škodljive posledice so naslednje: rPevsem je premogova plast uničila v savski strugi rastlinstvo in živalstvo, ki je predpogoj za obstanek rib. Sava je pa premogov prah naplavila tudi po obrežnih livadah, ki vsled tega očividno pešajo in so izginile z njih že vse finejše trave. Velikanska škoda preti Hrvaški zlasti na onih 6000 oralih zemlje, ki jo bo pridobila z regulacijo Save, ki bo pa vsled premogovih naplavin postala popolnoma neplodna in se bo tako izjalovil glavni namen savske regulacije. Že sedaj se nahajajo na teh zemljiščih močne plasti premogovega prahu. Veliko škodo trpe dalje zagreški podjetniki, ker je savski pesek že tako pomešan s premogovimi odpadki, da se le še malo rabi za zidanje, za gotova dela je pa že sploh neraben. Umazana voda ovira dalje promet v zagrebškem občinskem kopališču na Savi in izključuje v naprej gotova industrijska in tovarniška podjetja v Zagrebu. V kaki meri se iztresa premog v Savo, priča dejstvo da se še pod Zagrebom dobe v reki do 8 kg težki kosi premoga. Nekaj družin se živi samo z lovljenjem premoga v Savi, katerega love s štirimi čolni in mrežami in ga nalove dnevno vsak po 4 metrske stote. Na podlagi teh dejstev so štajerski in hrvaški interesenti sklenili skupno postopati in zahtevati, da trboveljska premogovna družba neha z onečiščenjem Save. Postopanju se je pridružila zagrebška mestna občina, ribiško društvo in graditeljska zadruga.

Mi dostavljamo sledeče: Po našem mnenju k zastrupljenju Save največ pripomore kemična tovarna v Hrastniku. Da trboveljski premogovniki Savo hudo onesnažujejo je že res, vsaj na primer v Zagorju stresajo ves gluhi material, v katerem se nahajajo tudi še ostanki premoga naravnost kar v Savo. Potoki, ki prihajajo iz Zagorske, Trboveljske in Hrastniške doline in se stekajo v Savo so gotovo umazani, včasih celo gosti. Toda kako si naj zagrebški gospodje pomagajo je njihova stvar, ostalo bo najbrže pri njihovem protestu in pri — umazani Savi. Zanima pa nas nekaj drugega. Komisija, ki se peča z vprašanjem onečiščenja Save pravi, da se nekatere družine okoli Zagreba preživljajo z lovom premoga v Savi in da vjamejo kose do 8 kg težke. Naslednja notica, ki jo je objavila »Zarja« pa nam pove, da je Trboveljska premogokopna družba ravno tako umazana kakor so vsi trije označeni potoki s Savo vred, kajti, gorje tisti revni ženski in tistem ubogemu penzionistu, če doma kak odpadki premoga pobere. Raje naj ga po mnenju te čedne družbe požre Sava iz katere ga potem love ljudje, ki družbi niso prinesli v svojem življenju niti vinarja dobička, toda

Bog nezaden, da bi se pri teh odpadkih pozimi ogreli stari revni ljudje, iz katerih je Trboveljska premogovna družba izčrpala vso življenjsko silo. Dotična notica »Zarje se glasi:

»Rudniški penzionisti v Trbovljah. Trboveljska premogokopna družba slovi daleč naokolo zaradi svoje brezvestnosti napram delavstvu. Dokler je rudar čvrst in zdrav ga priganja družba, da čimprej izčrpa svoje moči. Ko je izmozgan, dobi rudar pokojnino, ki je pa tako visoko odmerjena, da še za suh kruh ne zadošča. Če eden teh penzionistov v zimskem času pobere okolo rudnika košček premoga, že je za njim policaj ali orožnik, ki tira »zločinca« v graščino ali pa v rudniško pisarno. Vse svoje moči je pustil rudar družbi, ko pa ne more nič več služiti, postopa družba z njim kakor s pecestnimi tatovi. Seveda družbi bi bilo najbolj všeč, da bi delavec tisti trenotek, ko postane njegova roka preslabotna za kramp, legel in umrl. Čudno in nečedno je pa tudi od občine, ki podpira družbo in postavlja svoje stražnike v službo te ohole gospode.

Dopisi.

Leše. (Težke nezgode.) Komaj je ponesrečeni rudar Ivartnik nekoliko okreval, že ste se pripetili zopet dve novi težki nezgodi. Dne 6. novembra je premogovni vozič nahajajoč se v diru delavki Brvar Jožefi, v katero je zadel, levo nogo nad gležnji popolnoma zdrobil. Takoj drugi dan, torej dne 7. novembra pa je težko ponesrečil kopač Primož. V jami mu je vozič glavo pritisnil tako, da je zelo dvomljivo, če bo okreval. Omeniti moramo, kako so ponesrečenci v obeh slučajih morali čakati na zdravnika. V slučaju Brvar Jozefa je gospod obratni vodja, ki je bil od mesta nesreče oddaljen 20 minut prej prišel na lice mesta, kakor pa zdravnik, ki je bil oddaljen samo 5 minut! V slučaju Primož pa je bilo treba zdravnika iskati celo šele po gostilnah in še potem, ko se je zdravnika končno našlo je moral ubogi ponesrečenec v bolnišnici čakati še nekaj časa brez zdravniške pomoči! Obe ponesrečeni osebi so potom sanitetnega voza spravili v rudniško bolnišnico.

Črno. Dne 19. t. m. je v svinčenem rudniku v Heleninem grabnu smrtno ponesrečil približno 50 let stari jamski tesar Lovro Božič. Pri vrtanju neke luknje ga je zasulo ter ga je tako hudo poškodovalo, da je bil takoj na licu mesta mrtev. Nesreča se je zgodila v pričo nadkopača Potočnika, ki dotičnega odkopa ni primerno preiskal. Gospod Potočnik svoje kladivo, ki ga ima za preiskovanje, najraje porablja le za to, da z njim delavcem — žuga! Kdo je kriv na nesreči? Gotovo se bo po stari navadi zopet reklo, da delavec sam! Gospoda zna delavce pač le priganjati, vedno ima premalo zaloge, da bi mislila tudi nekoliko na varnost življenja delavcev, ji pa niti na misel ne pride

Trbovlje. Ivan Seršen, zaposlen v trboveljskem rudniku, je hotel naložiti težko železno cev na hunt. Cev mu je pa padla iz rok na desno nogo in mu jo popolnoma zmečkala. Težko ranjenega Sršena so prrepeljali v rudniško bolnišnico.

Fohnsdorf. (Pazniki, ki se pretepajo.) V nedeljo, dne 21. oktobra t. l. so se v neki tukajšnji gostilni pazniki tukajšnjega premogovnika prav pošteno stepli, in sicer gospodje pazniki sami med seboj. Glavno vlogo sta igrala pri tem pretepu mladi paznik Edi Marra in njegov oče nadplezalec Albert Marra. Mi ne bi tega pretepa gospodov paznikov omenili, če ne bi se ti gospodje vedno smatrali za naobražene in olikane in kot taki na delavce pri vsaki priliki vedno ne gledali od zgoraj na vzdol in če ne bi pri teh ljudeh v splošnem vladala do vseh delavcev brez razlike zaničevalna prezirljivost. V nasprotju z navedenim omenjamo le izrek nekega obratnega uradnika, ki je nekemu pazniku dejal: »Pazniki niso od spodaj na zgoraj in od zgoraj na spodaj nič.« V marsikaterem oziru temu izreku v polnem obsegu pritrjujemo, kajti mnogo je takih paznikov, ki si vsled svojega vedenja pri delavcih ne morejo pridobiti prav nobenega ugleda in spoštovanja. Med tem, ko se taki pazniki napram delavcem vedejo zelo neotesano in pretirano gospodovalno, pred svojimi predpostavljanimi pri vsaki priliki prav nemožato vkupi padejo kakor pipec za dva solda. Poleg tega vlada pri paznikih te vrste neverjetno hrepenenje po višji stopnji in odurna častihlepnost, oboje pa skušajo doseči z približevanjem na zgoraj, ki je

dostikrat tako ostudno, da se poštenemu človeku gabi. Vsako malenkost nanesti na nos višjim in pri tem še vsacega pošteno očrnuti, spada v njihova najpriljubljenejša sredstva. Sicer pa hočemo brez ovinkov tudi priznati, da poznamo tako na dnevu kakor tudi v jami paznike, ki so zelo dostojni. Nimamo prav nobenega povoda, da bi vzroke gori omenjenega pretepa med pazniki preiskovali, brezdvomno pa je tudi pri tem »šeškanju« igral glavno vlogo alkohol, katerega so se gospodje preveč »nalezli«. Omenimo le, da če se nekaj takega pripeti med delavci, tedaj imajo gospodje pazniki takoj na jeziku najbolj špicaste opazke pri čemur ne vpoštevajo, da je v zadnjih letih v Fohnsdorfu nastalo popolnoma drugo razmerje, iz katerega se tu in tam med delavci kake praske izcimijo, ki so v zadnjem času na dnevnem redu bolj pogostoma kakor kedaj popreje. Glavni vzrok pretepu med delavci je ta, ker naobraženi delavci odhajajo in jih nadomeščajo iz vseh vetrov segnani elementi, ki o nalogi delavcev nimajo nobenega pojma. Krivi dosejanega vednega preseljevanja pa so vsi oni, ki so v tesni zvezi z naslovom priganjač, kajti slabih plačilnih razmer niso krivi le uradniki, temveč tudi pazniki. Končno Alpinski montanski družbi na teh razmerah, posebno pa na njenih paznikih-pretepačih le gratuliramo. Lahko je ponosna na nje, posebno še, ker se najbrže tepejo za stavo, kdo izmed njih si bo prvi priboril njene milosti in ljubezni.

Vsi, ki brez predsodkov opazujejo delovanje strokovnih organizacij, brezpogojno priznavajo, da za vzgojo delavcev k samostojnim in svobodnim državljanom ni izvršil nihče in ničesar toliko, kakor gibanje baš teh organizacij.

Profesor dr. Herkner.

Razne vesti.

Kako je v nebesih. Jezuit Henriguez je izdal knjigo, v kateri kar najnatančnejše popisuje, kako da je v nebesih. To pripoveduje s tako gotovostjo, kakor da bi bil ravnokar prišel iz nebes, ekr popisuje jih takole: »Vsak svetnik ima v nebesih lastno poslopje in Kristus, Gospod sam, ima krasno palačo. V nebesih so samo ravne ceste, ob obeh straneh jih obdajajo visoke, lepe hiše. Angeli nimajo lastnih stanovanj, temveč jih najdeš povsod. Ulice so okrašene s pestrimi preprogami. Slavni umetniki so s krasnimi rezljarskimi, slikarskimi in kiparskimi deli vse znanje sveta predstavili na stenah hiš. V nebesih so tudi kopeli, v katerih se kopljejo svetniki in kjer plavajo kakor ribe. Angeli prepevajo lepše kakor slavčki. Oblečeni so v krasne ženske obleke in vneto strežejo svetnikom, ki prirejajo dostikrat pojedine in plese. Žene se smehljajo v nebesih še vse bolj milo in dražestno kakor na zemlji.« — S takimi bedastocami pitajo duhovniki verno množico. In če se upravičeno očita klerikalcem, da namenoma poneumnjevajo ljudstvo, tedaj vpijejo, da hočemo iztrgati ljudstvu vero iz srca.

Rudarij! Naročajte delavski žepni koledar za leto 1914, stane 1 K in se naroča pri založbi »Zarje«, Ljubljana, Šelenburgova ulica šte. 6.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Črno: Vse pride na vrsto.
Leše: Bodemo zavrnil v eni izmed prihodnjih števil. Zdravc!
Dopisniki v Velenjem, Hrastniku, Trbovljah, Zagorju ali ste vsi pomrli?

I. Jax & sin
Ljubljana
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji „Adler“.
Vozna kolesa.
Ceniki zastoj in franko.

Priporočamo našim

— gospodinjam —

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

KOLINSKO CIKORIJO!